

KATSAUKSIA

Lauri Hakulinen

Lauri Hakulinen 70-vuotias

Monet Virittäjän lukijoista lienevät ihmetelleet, että lehti ei omistanut riviäkään päätoimittajalleen Lauri Hakuliselle hänen täyttäessään 60 vuotta kuudentena lokakuuta 1959. Ilmeisesti päätoimittaja halusi välttää tekemästä lehdestään itselleen huomionosoitusten forumia. Lauri Hakuliselle omistetussa juhla-kirjassa Verba docent, jonka Suomalaisen Kirjallisuuden Seura julkaisi hänen merkkipäiväkseen, on kuitenkin akateemikko Martti Haavion kirjoitus juhlistavasta, jossa hahmotellaan Lauri Hakulisen elämänvaiheita sekä hänen työtään suomen kielen tutkijana ja vaali-

jana. Tässä yhteydessä ei ole ehkä aiheellista toistaa ennen sanottua, mutta on paikallaan tarkastella hieman lähemmmin sitä mittavaa työtä, minkä Lauri Hakulinen on suorittanut Kotikielen Seuran ja sen aikakauslehden Virittäjän piirissä.

Lauri Hakulisen saapuessa syksyllä 1919 opiskelemaan Helsingin yliopistoon vietti Kotikielen Seura hiljaiseloa. Kokouksia oli harvoin, eräinä vuosina vain kerran lukukaudessa. Esimiehet ja sihteerit olivat olleet lyhytaikaisia hoitaen tehtäviä vain vuoden tai kaksi. Jatkuvuuteen seuran johdossa päästiin vasta

1924, jolloin esimieheksi valittiin professori Lauri Kettunen ja sihteeriksi pari vuotta aikaisemmin maisteriksi valmistunut Lauri Hakulinen. Kotikielen Seuran kokouksista oli jo alusta asti pidetty pöytäkirjaa, mutta seuran toimintaa selostavia vuosikertomuksia ruvettiin julkaisemaan Virittäjässä vasta Hakulisen sihteerikaudella, kaksi ensimmäistä (14. 3. 1925—13. 3. 1927) v. 1928. Vuosikertomuksista ilmenee, että Kotikielen Seuran jäsenmäärä nousi yllättävän paljon 1920-luvun jälkipuoliskolla. Ensimmäisessä vuosikertomuksessa todetaan kokouksista ja jäsenistä: »Tänä toimikautena, jonka päättyessä on tullut kulu-neeksi viisikymmentä vuotta Kotikielen Seuran syntymisestä, Seura on kokoontunut 7 kertaa. Kokouksissa on ollut läsnä keskimäärin 21 henkeä, siis 50 % enemmän kuin edellisellä vuonna.» Kertomusvuonna 1926—27 oli kokouksissa keskimäärin 25 ja sitä seuraavana jo 35 henkeä. Tämän suurempiin lukuihin ei ole myöhemminkään päästy, vaikka opiskelijoiden määrä on moninkertaistunut.

Kotikielen Seuran sihteerinä Lauri Hakulinen toimi vuosikokoukseen 14. 3. 1930. Tästä tehtävästä luovuttuaan hänet valittiin toiseksi varaesimieheksi ja v. 1935 ensimmäiseksi varaesimieheksi. Kotikielen Seuran esimiehenä Lauri Hakulinen toimi 14. 3. 1953—13. 3. 1957. Täyttäessään 60 vuotta 6. 10. 1959 Lauri Hakulinen kutsuttiin Kotikielen Seuran kunniajäseneksi.

Ollessaan Kotikielen Seuran esimiehenä prof. Hakulinen pyrki vetämään ylioppilasnuorisoa, lähinnä suomen kielien opiskelijoita, seuran piiriin. Viittaana tässä vain avajaispuheeseen, jonka hän piti vuosikokouksessa 1952: »On painokkaasti tähdennettävä sitä tärkeää tosiasiaa, että Kotikielen Seura on tarkoitettu olemaan nimenomaan nuorten yhteenliittymä ja että juuri se seikka takaa seurалlemme oman paikkansa muiden saman alan yhdistysten joukossa.» Aiheen tähdennykseen antoi, että pari

vuotta aikaisemmin oli Kotikielen Seuran yhteyteen opiskelijoiden aloitteesta perustettu erityinen »ylioppilaskerho», nykyisen Siulan edeltäjä. Myöhempi kehitys on johtanut Siulan täydelliseen irtaantumiseen Kotikielen Seurasta ja saanut aikaan sen omituisen asiointilan, että samalla alalla toimii kaksi seuraa, jotka saavat jäsenensä samasta akateemisesta yhteisöstä.

Virittäjän palstoilla julkaistiin ensimmäinen Lauri Hakulisen kirjoitus jo hänen kouluvuosinaan, 1916. Tuolloin nimimerkki *Julkaisija* — v. 1929 ilmestyneen *Virittäjän* sisällysluettelon mukaan Lauri Hakulinen — lähetti lehdelle seuraavan tiedustelun: »*Julaista, halaista*. Lieneekö minkäänlaista aihetta mainittujen muotojen käyttämiseen? Mielestäni ne ovat jonkin merkillisen astevaihteluvaiston synnyttämiä, väärriä muotoja, koskapa olen huomannut, että sama kirjoittaja, joka kestävässä (= preesensissä) sanoo aina *julkaisen, halkaisen*, kummailee senkaltaisilla sirouksilla kuin ovat nimitävät *julaista, halaista*. Olenkohan oikeassa vai voiko käyttää virheettöminä moisia muotoja?» Nuori kysyjä oli oikeilla jäljillä uumoillessaan, että muodot ovat »astevaihteluvaiston synnyttämiä», sillä heikko astehan johtuu toisen tavun sulkevasta konsonantista, s-äänteestä. Samassa lehden vuosikerrassa on neljä muutakin nimimerkki *Julkaisijan* tiedustelua ja lehden silloisen päätoimittajan E. A. Tunkelon vastaukset niihin. V. 1921, siis opiskellessaan yliopistossa, Hakulinen kirjoitti *Virittäjään* käyttäen nimimerkkiä L. H:nen, joka sitten vakiintuikin tekijää osoittamaan lyhyiden kirja-arvostelujen ja -esittelyjen sekä oikeakielisyysskirjoitusten yhteydessä. Täydellisenä ilmaantuu Lauri Hakulisen nimi *Virittäjään* v. 1922, kun lehti julkaisi hänen yhä edelleenkin huomionarvoisen tutkielmansa »Pari suomen murteiden vokaalinkestoseikkaa».

Entistä kiinteämmäksi tuli yhteys *Virittäjään*, kun Hakulinen 1924 valittiin

lehden toimitussihteeriksi. Erityisen tu-
lokselliseksi muodostui Virittäjän kan-
nalta toimitussihteerin ja v. 1927 päätoi-
mittajaksi valitun E. A. Saarimaan väli-
nen yhteistyö. Tästä oli näkyvänä osoi-
tuksena, että Virittäjän vuosikerran si-
vuluku, joka siihen saakka oli jäänyt
yleensä alle kahdensadan, kohosi jo v.
1927 kaksinkertaiseksi ja ylitti seuraavalla
vuosikymmenellä useasti 500:n ra-
jan. Päätoimittajalla oli hyvät yhteydet
oppikouluväkeen ja toimitussihteerillä
yliopiston opettajiin sekä Sanakirjasää-
tiön työntekijöihin. Kirjoituksista kil-
pailevia julkaisuja ei myöskään juuri ol-
lut, sillä Äidinkielen opettajain liiton
vuosikirja ja turkulaisten Sananjalka pe-
rustettiin vasta 1950-luvulla. Saarimaa
oli lehden päätoimittajana v. 1937, jolloin työ siirtyi siihenastisen toimitus-
sihteerin kokeneisiin käsiin. Tärkein toi-
mituksellinen uutuus oli, että Virittäjän
artikkeleista ruvettiin julkaisemaan v.
1936 vieraskielisiä referaatteja, aluksi
etupäässä ranskaksi, 1940-luvun puolella
myös saksaksi.

Päätoimittajan epäkiitolliseksi tehtä-
väksi 1940-luvulla tuli huolenpito Virit-
täjän ilmestymisen jatkuvuudesta kym-
menluvun sota- ja pulavuosina. Etenkin
talouden pitäminen tasapainossa tuotti
suuria vaikeuksia nopeasti etenevän in-
flaation takia. Lauri Hakulisen ja talou-
denhoitajan koko 1940-luvun toimi-
neen Toivo Vuorelan neuvokkuuden ansiosta Virittäjä kuitenkin pysyi tana-

kasti jaloillaan ja numerot ilmestyivät
entisen kokoisina.

1950-luku, Hakulisen viimeinen de-
kadi Virittäjän päätoimittajana, oli jo
taloudellisesti helpompaa aikaa etenkin
loppuosaltaan. Toimiessaan vuodesta
1953 lähtien Helsingin yliopiston suomen
kielen professorina Hakulinen pyrki
määrätietoisesti saamaan myös nuoria
voimia Virittäjän avustajiksi. Hänen
aloitteestaan julkaistiin lehdessä lauda-
turtutkimusten lyhennelmiä tai otteita
tutkimuksista useimmissa lehden nume-
roissa, kaikkiaan lähes kolmekym-
mentä. Valitettavasti vain harvat ensi-
esiintyjistä ovat enää myöhemmin muis-
taneet Virittäjää kirjoituksillaan.

Jonkinlaisen kuvan Lauri Hakulisen
omasta osuudesta Virittäjän kirjoittaja-
na antavat seuraavat sisällysluetteloista
tehdyt laskelmat: artikkeleita n. 70,
kirja-arvosteluja ja -esittelyjä n. 60, eri-
laisia katsauksia n. 30, oikeakielisyysskir-
joitelmia n. 50. Viimeksi mainittu luku
on itse asiassa liian pieni, sillä nimettö-
mässä ja nimimerkittömässä jaksossa
»Paremmiin sanoen», jota v. 1947—59
ilmestyi 16 numerossa, lienevät enimmät
tähdenvälit lähtöisin päätoimittajan
kynästä.

Äskeisen merkkipäivän antaessa nyt
erityisen aiheen Kotikielen Seura ja Vi-
rittäjä haluavat täten ilmaista kiitollis-
suutensa Lauri Hakuliselle siitä, että hän
on uskollisesti ja vaivojaan kaihtamatta
toiminut niiden menestymiseksi.

VEIKKO RUOPPILA